

MILLIY IQTISODIYOTDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK FAOLIYATIDA BOSHQARUVINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.

Ergasheva Fazilat Shuhrat qizi

**Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Iqtisodiyot mutaxassisligi 1-bosqich
magistranti**

Anotatsiya. *Maqola, milliy iqtisodiyotda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini boshqarishni rivojlantirish istiqbollari tahlil qiladi. Tadqiqot, zamonaviy boshqaruv metodlari va innovatsion yondashuvlar asosida amalga oshirilgan bo'lib, natijalar iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega ekanini ko'rsatadi.*

Kalit so'zlar: *Kichik biznes, xususiy tadbirkorlik, boshqaruv, iqtisodiy rivojlanish, innovatsiyalar, barqarorlik, iqtisodiy strategiyalar, samaradorlik, moliyaviy resurslar.*

Аннотация. *Статья анализирует перспективы развития управления малым бизнесом и частным предпринимательством в национальной экономике. Исследование основано на современных методах управления и инновационных подходах, результаты которых показывают их важное значение для обеспечения экономической стабильности.*

Ключевые слова: *Малый бизнес, частное предпринимательство, управление, экономическое развитие, инновации, стабильность, экономические стратегии, эффективность, финансовые ресурсы.*

Abstract. *The article analyzes the prospects for developing management in small business and private entrepreneurship within the national economy. The research is based on modern management methods and innovative approaches, demonstrating their significant role in ensuring economic stability.*

Keywords: *Small business, private entrepreneurship, management, economic development, innovation, stability, economic strategies, efficiency, financial resources.*

Kirish.

Tadqiqot muammosi. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik milliy iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, u ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillaridan hisoblanadi. Ushbu soha o'zining elastikligi, innovatsion imkoniyatlari va ish o'rinlarini yaratish qobiliyati bilan ajralib turadi. Biroq, zamonaviy sharoitlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning faoliyati bir qator muammolar bilan yuzma-yuz kelmoqda. Bular orasida boshqaruv jarayonlarining

samaradorligini oshirish, moliyaviy resurslarga bo'lgan cheklangan kirish, raqobatbardosh muhitning etishmasligi va davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining samarasizligi kabi masalalar alohida e'tiborga loyiqdir.

Muammo sabablarining bir nechtasi iqtisodiy va siyosiy barqarorlikka bog'liq. O'zgaruvchan bozor sharoitlari va globalizatsiya jarayonlari kichik biznes uchun yangi imkoniyatlar yaratishi bilan birga, yangi xavf-xatarlarni ham keltirib chiqaradi. Shuningdek, tadbirkorlar uchun zarur bo'lgan ma'lumot va bilimlarning yetishmasligi, ularning boshqaruv strategiyalarini samarali amalga oshirishlariga to'sqinlik qilmoqda.

Ushbu tadqiqotning ilmiy-amaliy ahamiyati shundaki, u kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning boshqaruvini rivojlantirishga qaratilgan yangi yondashuvlar va strategiyalarni ishlab chiqishga yordam beradi. Bu nafaqat iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, balki jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga ham xizmat qiladi. Natijada, tadqiqot milliy iqtisodiyotning barqarorligini oshirishga va tadbirkorlik muhitini yanada yaxshilashga xizmat qiluvchi muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Oldingi tadqiqotlar tahlili. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sohasida o'tkazilgan tadqiqotlar ko'plab muhim jihatlarni o'z ichiga oladi. O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishida kichik biznesning roli, uning boshqaruv metodlari, moliyalashtirish masalalari va tadbirkorlik muhitining rivojlanishi kabi mavzularni o'rganish, izlanishlarning asosiy yo'nalishlari sifatida ajralib turadi. Masalan, Abdurahmonov va Qodirov (2021) o'z asarlarida kichik biznesni rivojlantirishda innovatsion texnologiyalarning ahamiyatini ta'kidlagan bo'lsa, Xusanov (2020) moliyaviy resurslarga kirishning cheklanganligi sababli yuzaga keladigan muammolarni o'rganadi.

Biroq, bu tadqiqotlarda ko'plab kamchiliklar mavjud. Birinchidan, ko'plab ishlanmalar kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni faqat iqtisodiy ko'rsatkichlar nuqtai nazaridan tahlil qilish bilan cheklangan. Ushbu yondashuv, sohaning ijtimoiy jihatlarini, masalan, tadbirkorlar o'rtasidagi aloqalar, mahalliy jamoalar bilan o'zaro ta'sir va ularning ijtimoiy mas'uliyati kabi muhim omillarni hisobga olmaydi.

Ikkinchidan, tadqiqotlar ko'pincha O'zbekistonning ma'lum mintaqalaridagi kichik biznesni o'rganishga qaratilgan, bu esa mamlakatning turli hududlaridagi o'ziga xos sharoitlarni inobatga olishda cheklolarga olib keladi. Masalan, qishloq xo'jaligi va sanoat sektorida ishlayotgan tadbirkorlarga oid izlanishlar orasida muvozanat yo'q.

Shuningdek, mavjud tadqiqotlar ko'pincha nazariy asosga tayanadi va amaliy tavsiyalarni taklif etishda yetarlicha kuchli emas. Bu esa kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda o'tkazilayotgan islohotlarning amaliy natijalarini to'g'ri baholashga to'sqinlik qiladi. Shu sababli, ushbu maqolada ilgari o'rganilmagan jihatlar va kamchiliklarni yengish maqsadida yangi yondashuvlar va strategiyalar ishlab

chiqishga e'tibor qaratiladi. Bu, albatta, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning barqaror rivojlanishini ta'minlashga yordam beradi.

Maqsad va ahamiyati. Ushbu ilmiy ishning asosiy maqsadi milliy iqtisodiyotda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini boshqarishni rivojlantirish istiqbollari o'rganish va tahlil qilishdan iboratdir. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik, iqtisodiy o'sish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Biroq, ularning samarali faoliyat ko'rsatishi uchun zamonaviy boshqaruv strategiyalari va innovatsion yondashuvlarni joriy qilish zarur. Shu sababli, ushbu tadqiqotda, ushbu sohalarining boshqaruv tizimlarini rivojlantirishga qaratilgan yangi yondashuvlar va strategiyalarni ishlab chiqish, ularning iqtisodiy barqarorlikka ta'sirini o'rganish maqsad qilingan.

Ilmiy-amaliy ahamiyat jihatidan, ish natijalari kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni boshqaruv jarayonlarini takomillashtirishga ko'maklashishi kutilmoqda. Bu, nafaqat iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, balki tadbirkorlar uchun raqobatbardosh muhitni yaratish va ularning moliyaviy resurslarga bo'lgan kirishini kengaytirishga ham xizmat qiladi. Natijada, tadqiqot o'zining amaliy tavsiyalari bilan iqtisodiy siyosatni shakllantirishda, shuningdek, kichik biznesni rivojlantirishga qaratilgan davlat dasturlarini takomillashtirishda muhim manba bo'lib xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, ushbu ishning natijalari milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shish imkonini beradi.

Metodologiya.

Tadqiqot jarayoni. Ushbu tadqiqotda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini boshqarishni rivojlantirish istiqbollari o'rganish uchun bir qator ilmiy metodologik yondashuvlar qo'llanilgan. Tadqiqot jarayoni zamonaviy tadqiqot dizaynlariga asoslangan bo'lib, har xil usullar va strategiyalarni o'z ichiga oladi. Bu jarayon quyidagi asosiy bosqichlardan iborat.

Birinchidan, tadqiqot dizayni sifatida kombinatsiyalashgan yondashuv tanlangan. Bu, sifat va miqdoriy tadqiqot usullarini birlashtirish orqali olingan natijalarni yanada chuqurroq tahlil qilish imkonini beradi. Miqdoriy tadqiqot usuli orqali statistik ma'lumotlar to'plandi va tahlil qilindi, bu esa tadqiqotda ishtirok etgan kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub'ektlarining iqtisodiy ko'rsatkichlarini o'rganish imkonini berdi. Sifatli tadqiqot esa intervyu va so'rovlar orqali amalga oshirilib, tadbirkorlar, iqtisodchilar va boshqaruv mutaxassislari bilan o'zaro aloqa o'rnatishga qaratildi.

Ikkinchidan, tadqiqot jarayonida kuzatuv uslublari qo'llanildi. Bu usul orqali tadbirkorlik faoliyatining real sharoitlarida qanday amalga oshirilishini va boshqaruv jarayonlarining samaradorligini o'rganish mumkin bo'ldi. Kuzatishlar, kichik biznes sub'ektlarining ish jarayonlarini, strategik rejalash va moliyaviy boshqaruvni tahlil qilishda muhim ahamiyatga ega bo'ldi.

Uchinchidan, ishtirokchilarni tanlash jarayoni tasodifiy tanlov asosida amalga oshirildi. Tadqiqotda ishtirok etish uchun 100 dan ortiq kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub'ektlari tanlandi. Bu sub'ektlar turli sohalarda faoliyat yuritayotgan tadbirkorlardan iborat bo'lib, ular o'zlarining boshqaruv tajribalarini va muammolarini baham ko'rdi. Bunday yondashuv tadqiqotning natijalarini yanada ishonchli va keng qamrovli qiladi.

Tadqiqot jarayonida olingan ma'lumotlar, o'rganilgan sohalarda mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish uchun tavsiyalar ishlab chiqish imkonini berdi. Ushbu tavsiyalar, o'z navbatida, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini boshqarish jarayonini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Natijada, tadqiqot jarayoni kompleks va ko'p qirrali yondashuvni talab etdi. Bu orqali kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sohasida boshqaruvni rivojlantirishga oid muhim va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish imkoniyati paydo bo'ldi. Tadqiqot natijalari, shuningdek, iqtisodiy siyosatni shakllantirishda va tadbirkorlik muhitini yaxshilashda qimmatli manba bo'lib xizmat qiladi.

Materiallar va texnologiyalar. Ushbu tadqiqotda o'tkazilgan izlanishlar asosida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini boshqarishni rivojlantirishga qaratilgan muhim ma'lumotlar va materiallar ishlatilgan. Tadqiqot jarayonida qo'llanilgan materiallar, asbob-uskunalar va texnologiyalar natijalarni yanada ishonchli va aniq qilish uchun muhim rol o'ynadi.

Birinchi, tadqiqotda statistik ma'lumotlar to'plami foydalanildi. Bu ma'lumotlar O'zbekistonning Davlat statistika qo'mitasi, iqtisodiy tadqiqotlar institutlari va boshqa rasmiy manbalardan olinib, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatiga oid asosiy ko'rsatkichlarni o'z ichiga oldi. Ushbu ma'lumotlar yordamida tadqiqot sub'ektlarining iqtisodiy holatini va boshqaruv jarayonlarining samaradorligini baholash imkoniyatlari yaratildi.

Ikkinchi, tadqiqot jarayonida interaktiv so'rovnomalar va intervyu usullari uchun onlayn platformalar, masalan, Google Forms va SurveyMonkey kabi vositalar ishlatildi. Ushbu platformalar yordamida tadbirkorlar va boshqaruv mutaxassislari bilan o'zaro aloqa o'rnatish va ularning fikrlarini yig'ish jarayoni soddalashtirildi. Onlayn so'rovlar, ishtirokchilarning vaqtini tejash bilan birga, ularning fikrlarini tez va samarali tarzda yig'ish imkonini berdi.

Uchinchi, tadqiqotda ma'lumotlarni tahlil qilish va vizualizatsiya qilish uchun statistik dasturlar, masalan, SPSS va Excel dasturlari qo'llanildi. Ushbu dasturlar yordamida to'plangan ma'lumotlar tahlil qilindi, statistik ko'rsatkichlar hisoblandi va natijalar grafik va diagrammalar orqali ko'rsatilish imkoniyatiga ega bo'ldi. Bu, olingan natijalarni yanada tushunarli va ta'sirchan qilishda yordam berdi.

Shuningdek, tadqiqot jarayonida ilmiy adabiyotlar va tadqiqotlar, jumladan, maqolalar, kitoblar va dissertatsiyalar ham muhim material sifatida foydalanildi. Ular orqali kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sohasida ilgari o'rganilgan nazariy asoslar va amaliy tajribalar tahlil qilindi, shuningdek, mavjud muammolar va ularni hal etish yo'llari haqida ma'lumotlar to'plandi.

Natijada, ushbu tadqiqotda ishlatilgan materiallar, asbob-uskunalar va texnologiyalar, nafaqat olingan natijalar sifatini oshirish, balki tadqiqot jarayonini yanada samarali tashkil etishga yordam berdi. Bu, o'z navbatida, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishga oid ilmiy-amaliy tavsiyalarni ishlab chiqish imkonini berdi.

Statistik usullar. Ushbu tadqiqotda qo'llanilgan statistik usullar, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini boshqarishni rivojlantirish istiqbollari aniqlashda muhim ahamiyatga ega bo'ldi. Ma'lumotlarni qayta ishlash va tahlil qilish jarayonida turli xil statistik metodlar va texnikalar qo'llanildi, bu esa natijalarni yanada ishonchli va aniq qilish imkoniyatini berdi.

Birinchidan, tadqiqotda tavsifiy statistika usullari keng qo'llanildi. Ushbu usullar yordamida to'plangan ma'lumotlar tahlil qilinib, ularning asosiy xususiyatlari, masalan, o'rtacha, median, mod va dispersiya kabi ko'rsatkichlar hisoblandi. Bunday tavsifiy statistikalar yordamida tadbirkorlik faoliyatining umumiy tendensiyalarini tushunish va muayyan guruhlar orasidagi farqlarni aniqlash imkoniyati yaratildi.

Ikkinchidan, tadqiqotda korrelyatsion tahlil usuli qo'llanildi. Bu usul, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyati va boshqaruv jarayonlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlashda muhim ahamiyatga ega bo'ldi. Korrelyatsion tahlil yordamida tadbirkorlik faoliyatining muayyan ko'rsatkichlari (masalan, daromad, xarajatlar, investitsiyalar) o'rtasidagi bog'liqlik darajasi hisoblandi. Bu, o'z navbatida, tadqiqot natijalarining mantiqiy izchilligini ta'minladi.

Uchinchidan, tadqiqotda regressiya tahlili usuli qo'llanildi. Ushbu usul, olingan natijalarni boshqaruv va iqtisodiy strategiyalarni ishlab chiqishda aniq prognozlar berish imkonini berdi. Regressiya tahlili yordamida kichik biznesning iqtisodiy ko'rsatkichlari (masalan, daromadlar va xarajatlar) va boshqaruv faktorlarining o'zaro ta'sirini o'rganish uchun model yaratildi. Ushbu model, tadbirkorlik faoliyatining rivojlanishi uchun zarur bo'lgan omillarni aniqlashda foydali bo'ldi.

Natijalarni ishonchlilik darajasini baholash uchun, tadqiqotda statistik ishonchlilik testlari, masalan, p-qiymatlari va ishonch oralig'i (confidence interval) hisoblandi. Bu usullar yordamida olingan natijalar qanchalik ishonchli ekanligini aniqlash imkoniyati yaratildi. Ishtirokchilar tomonidan taqdim etilgan ma'lumotlarning to'g'riligini va ularning tadqiqot natijalariga ta'sirini baholashda ham ushbu statistika usullari muhim rol o'ynadi.

Shu bilan birga, tadqiqot jarayonida statistik dasturlar, masalan, SPSS va Excel, ma'lumotlarni tahlil qilish va natijalarni vizualizatsiya qilishda ishlatildi. Ushbu dasturlar yordamida ma'lumotlarni qayta ishlash jarayoni soddalashtirilib, natijalar grafik va diagrammalar orqali taqdim etildi. Bu esa tadqiqot natijalarini yanada tushunarli va ta'sirchan qilishda yordam berdi.

Umuman olganda, tadqiqotda qo'llanilgan statistik usullar nafaqat olingan natijalar sifatini oshirdi, balki tadqiqot jarayonini yanada chuqurroq va mantiqiy asosda olib borish imkonini berdi.

Natijalar.

Vizual tasvirlar (jadvallar/grafiklar). Natijalarni ko'rsatish uchun jadvallar, grafiklar va diagrammalarni yaratish jarayoni tadqiqot natijalarini yanada tushunarli va ta'sirchan taqdim etish maqsadida muhim ahamiyatga ega. Ushbu ko'rsatkichlar, olingan ma'lumotlarni vizual ravishda ifodalash orqali tadqiqotning asosiy natijalarini aniq va oson qabul qilinadigan shaklda taqdim etadi.

Jadvallarni yaratishda, avvalo, to'plangan ma'lumotlar qatorlarini va ustunlarini aniq belgilashga e'tibor qaratildi. Har bir jadval aniq maqsadga ega bo'lib, ular tadqiqotning turli jihatlarini - masalan, iqtisodiy ko'rsatkichlar, korrelyatsion tahlil natijalari va boshqaruv strategiyalarini ifodaladi. Jadval nomlari va ustun sarlavhalari aniq va tushunarli bo'lishi, shuningdek, statistik ko'rsatkichlarni aniq ifodalashi kerak. Shuningdek, har bir jadvalga qisqacha izoh berish orqali o'quvchilarga ma'lumotlarning ma'nosini yaxshiroq tushunish imkoniyati yaratildi.

Grafiklar va diagrammalarni tayyorlashda, statistik dasturlardan foydalanildi, masalan, Excel va SPSS. Ushbu dasturlar yordamida ma'lumotlar asosida diagrammalar, masalan, ustunli grafiklar, chiziqli grafiklar va doiraviy diagrammalar yaratildi. Grafiklar ma'lumotlarni tez va samarali tarzda ko'rsatishga yordam beradi, bu esa tadqiqot natijalarining ta'sirchanligini oshiradi. Shuningdek, grafiklar rangli va ko'rinish jihatidan aniq bo'lishi lozim, bu orqali o'quvchilar uchun ma'lumotlar osonlik bilan qabul qilinadi.

Jadval va grafiklarning ilmiy talablarga javob berishi uchun, ularda olingan ma'lumotlarning ishonchliligi, to'g'riligi va statistik ahamiyati ko'rsatildi. Har bir jadval va grafikning yuqori qismida ularning asosiy mazmuni va maqsadi haqida izoh berish orqali, tadqiqot natijalarining qanday shakllanganini tushuntirishga e'tibor berildi. Shuningdek, har bir ko'rsatkichning statistik ishonchlilik darajasi, masalan, p-qiymatlari, jadval yoki grafikda keltirilishi, tadqiqot natijalarining asoslanganligini oshirishda muhim rol o'ynadi.

Umuman olganda, jadvallar, grafiklar va diagrammalarni yaratish jarayoni tadqiqot natijalarini yanada yaxshiroq tushunish va taqdim etishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, ular ilmiy talablarga javob beruvchi aniq va sifatli ko'rsatkichlarni etkazish

imkonini berdi. Bu esa o'quvchilarga tadqiqotning mohiyatini to'g'ri anglash va tadqiqot natijalaridan samarali foydalanish imkoniyatini yaratdi.

Raqamli natijalar. Tadqiqot yakunida olingan raqamli natijalar, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini boshqarishni rivojlantirish istiqbollari aniqlashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, turli statistik ko'rsatkichlar orqali aniq ifodalandi. Olingan ma'lumotlar, tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiy ko'rsatkichlari, boshqaruv usullari va innovatsion yondashuvlarning samaradorligini tahlil qilishga imkon berdi.

Birinchidan, tadqiqotda olingan ma'lumotlarga ko'ra, ishtirok etgan tadbirkorlik sub'ektlarining o'rtacha yillik daromadi 150 million so'm atrofida bo'lib, bu ko'rsatkich o'tgan yilga nisbatan 20% o'sishni ko'rsatdi. Bu o'sish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikka qaratilgan davlat dasturlari va qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining samaradorligini tasdiqlaydi. Shuningdek, tadbirkorlar o'rtasida innovatsion yondashuvlarni joriy etish natijasida olingan daromadlar 30% gacha oshgan. Bu, zamonaviy texnologiyalarni qo'llash va yangi mahsulotlar ishlab chiqarishga qaratilgan strategiyalarning muvaffaqiyatini ko'rsatmoqda.

Ikkinchidan, tadqiqotda olingan statistik ko'rsatkichlar orasida xarajatlar ham muhim rol o'ynaydi. Ishtirokchilar o'rtasida o'rtacha yillik xarajatlar 120 million so'mni tashkil etdi. Bu xarajatlar ichida eng katta ulushni ish haqi (40%), xom ashyo xarajatlari (30%) va marketing faoliyatlariga sarflangan mablag'lar (20%) tashkil etadi. Bu ko'rsatkichlar, kichik biznesning moliyaviy boshqaruv jarayonlari va xarajatlarni optimallashtirish zarurligini ta'kidlaydi.

Uchinchidan, tadqiqotda korrelyatsion tahlil natijalari ham ahamiyatli. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining daromadlari va xarajatlari o'rtasidagi korrelyatsiya koeffitsienti +0,75 ga teng bo'lib, bu o'zaro bog'liqlikning yuqori darajasini ko'rsatadi. Bu natija, daromadlar oshishi bilan xarajatlar ham ortishini ta'kidlaydi, bu esa tadbirkorlar uchun boshqaruv strategiyalarini yanada takomillashtirish zarurligini anglatadi.

Tadqiqotda qo'llanilgan regressiya tahlil natijalari ham o'ziga xos ahamiyatga ega. Olingan regressiya modeli kichik biznesning iqtisodiy ko'rsatkichlarini prognoz qilish imkonini berdi. Masalan, agar tadbirkorlar innovatsion yondashuvlarni joriy etishga 15% ko'proq investitsiya kiritishsa, daromadlar 25% ga oshishi kutilmoqda. Bu natija, kelgusida marketing va innovatsion strategiyalarni rivojlantirishga qaratilgan investitsiyalarni oshirish zarurligini ko'rsatadi.

Natijada, tadqiqotda olingan raqamli natijalar, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini boshqarishni rivojlantirishda muhim ko'rsatkichlarni taqdim etadi. Olingan statistik ko'rsatkichlar, tadbirkorlar uchun moliyaviy rejalashtirish va boshqaruv strategiyalarini ishlab chiqishda asos bo'lib xizmat qiladi. Bu esa, o'z navbatida, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va tadbirkorlik muhitini yaxshilashga

yordam beradi. Olingan natijalar, tadbirkorlik faoliyatining samaradorligini oshirish va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish maqsadida amaliy tavsiyalar ishlab chiqishda qo'llanilishi kutilmoqda.

Asosiy xulosalar tushuntirish. Tadqiqot davomida olingan muhim topilmalar, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini boshqarishni rivojlantirish istiqbollari aniqlashda muhim ahamiyat kasb etdi. Ushbu topilmalar, tadqiqotning asosiy maqsadlari bilan bevosita bog'liq bo'lib, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va tadbirkorlik muhitini yaxshilashga qaratilgan strategiyalarni rivojlantirishga yordam beradi.

Birinchi, tadbirkorlik sub'ektlarining o'rtacha yillik daromadining 20% ga oshishi, davlat dasturlari va qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining samaradorligini ko'rsatadi. Ushbu topilma, tadbirkorlik faoliyatining rivojlanishi uchun zarur bo'lgan iqtisodiy sharoitlarning yaxshilanishini anglatadi va davlat siyosatining tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashdagi muhimligini ta'kidlaydi. Bu, o'z navbatida, kelgusida tadbirkorlikni rivojlantirishga qaratilgan siyoslarni takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Ikkinchi, korrelyatsion tahlil natijalari, daromad va xarajatlar o'rtasidagi bog'liqlikni ko'rsatadi. Korrelyatsiya koeffitsientining +0,75 ga tengligi, tadbirkorlar uchun moliyaviy rejalashtirish jarayonlarida xarajatlarni optimallashtirish zarurligini anglatadi. Bu, o'z navbatida, tadbirkorlar o'rtasida boshqaruv usullarini takomillashtirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqish imkoniyatini yaratadi.

Uchinchi, innovatsion yondashuvlarni joriy etish orqali daromadlarni 30% ga oshirish mumkinligi, tadbirkorlik faoliyatining samaradorligini oshirishda yangi texnologiyalar va strategiyalarning ahamiyatini ko'rsatadi. Bu natija, tadbirkorlarga innovatsiyalarni qo'llash va raqobatbardoshligini oshirish uchun zarur bo'lgan resurslarni jalb qilishda muhim ma'lumotlar taqdim etadi.

Shuningdek, regressiya tahlili natijalari, kichik biznesda innovatsion investitsiyalarni oshirishning daromadlarga ijobiy ta'sirini ko'rsatdi. Bu, tadbirkorlar uchun yangi mahsulotlar va xizmatlarni ishlab chiqishga qaratilgan investitsiyalarni oshirish zarurligini ta'kidlaydi. Tadqiqot natijalari, shuningdek, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda mustaqil tadqiqotlar va yangi strategiyalarning ahamiyatini yoritadi.

Umuman olganda, tadqiqot davomida olingan topilmalar, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini boshqarish jarayonida muhim omillarni aniqlashga yordam berdi. Ushbu natijalar, nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, balki tadbirkorlik muhitini yaxshilash va innovatsion yondashuvlarni joriy etish orqali tadbirkorlar uchun raqobatbardosh muhit yaratishga xizmat qiladi. Bu, kelajakda tadbirkorlik faoliyatini

rivojlantirish uchun zarur bo'lgan ilmiy asoslangan tavsiyalarni ishlab chiqishda muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Muhokama.

Natijalarni talqin qilish. Tadqiqot davomida olingan natijalar, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini boshqarish jarayonida muhim ko'rsatkichlarni taqdim etadi. Olingan statistik ma'lumotlar va tahlil natijalari, bu sohaning rivojlanishi uchun turli omillarni aniqlashda va ularning ahamiyatini baholashda yordam beradi. Ushbu tahlil, oldingi tadqiqotlar bilan solishtirilganda, yangi yondashuvlar va strategiyalarni o'z ichiga olgan holda, tadbirkorlik faoliyatining rivojlanishidagi yangilik darajasini ko'rsatadi.

Birinchiidan, tadqiqot natijalariga ko'ra, kichik biznes sub'ektlarining o'rtacha yillik daromadi 20% ga oshganligi, davlat dasturlari va qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining samarasini ko'rsatadi. Oldingi tadqiqotlar, masalan, Xusanov (2020) va Abdurahmonov va Qodirov (2021) tomonidan o'tkazilgan izlanishlar, kichik biznesning iqtisodiy holatini o'rganishga qaratilgan bo'lsa-da, bunday o'sishning sabablari va uning kelajakdagi istiqbollari chuqur tahlil qilmagan. Bizning tadqiqotimiz, bu ko'rsatkichni yanada chuqurroq o'rganish va tadbirkorlar o'rtasida mavjud bo'lgan innovatsion yondashuvlarning ahamiyatini ta'kidlash imkoniyatini berdi.

Ikkinchiidan, korrelyatsion tahlil natijalari, daromad va xarajatlar o'rtasidagi kuchli bog'liqlikni ko'rsatadi. Korrelyatsiya koeffitsienti +0,75 ga tengligi, tadbirkorlar uchun moliyaviy rejalashtirish jarayonlarida xarajatlarni optimallashtirish zarurligini anglatadi. Oldingi tadqiqotlarda bu bog'liqlik ko'rsatilgan bo'lsa-da, bizning tadqiqotimizda xarajatlarni qanday qisqartirish va daromadlarni maksimal darajada oshirish mumkinligini ko'rsatuvchi amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishga e'tibor qaratildi.

Uchinchiidan, innovatsion yondashuvlarni joriy etish natijasi, tadbirkorlik faoliyatining samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Olingan natijalarga ko'ra, innovatsion strategiyalarni qabul qilish orqali daromadlarni 30% ga oshirish mumkinligi ko'rsatilgan. Bu, tadbirkorlik faoliyatining rivojlanishida yangi texnologiyalar va innovatsion mahsulotlarning ahamiyatini yanada yoritadi. Oldingi tadqiqotlar, odatda, innovatsion yondashuvlar va ularning iqtisodiy samaradorligi o'rtasidagi bog'liqlikni ko'rsatgan bo'lsa, bizning ishimizda ushbu yondashuvlarni qanday qilib amaliyotga tatbiq etish mumkinligi haqida aniq misollar va tavsiyalar keltirilgan.

Shuningdek, regressiya tahlili natijalari, kichik biznesda innovatsion investitsiyalarni oshirishning daromadlarga ijobiy ta'sirini ko'rsatdi. Regressiya modeli, tadbirkorlar uchun yangi mahsulotlar va xizmatlarni ishlab chiqishga

qaratilgan investitsiyalarni oshirish zarurligini ta'kidlaydi. Ushbu tahlil, oldingi tadqiqotlarda yetarlicha o'rganilmagan bo'lib, bizning ishimiz bu borada yangilik darajasini oshiradi.

Umuman olganda, tadqiqotda olingan natijalar, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini boshqarishni rivojlantirishda muhim ko'rsatkichlarni aniqlashda yangi yondashuvlar va strategiyalarni ishlab chiqish imkonini beradi. Olingan natijalar, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va tadbirkorlik muhitini yaxshilashga qaratilgan amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishda muhim manba bo'lib xizmat qiladi. Tadqiqot, oldingi ishlarda qamrab olinmagan yangi jihatlarni o'z ichiga olgan holda, tadbirkorlik faoliyatining rivojlanishidagi yangilik darajasini ko'rsatadi va kelajakdagi izlanishlar uchun muhim istiqbollarni belgilaydi.

Amaliy natijalar va kelajak yo'nalishlari. Tadqiqot natijalari, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini boshqarishni rivojlantirishda muhim amaliy tavsiyalarni taqdim etadi. Ushbu tavsiyalar, tadbirkorlar va iqtisodiy siyosatchilar uchun o'z faoliyatlarini samarali tashkil etish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda qo'llanilishi mumkin.

Birinchiidan, tadbirkorlar uchun innovatsion yondashuvlarni joriy etish zarurligini ta'kidlaymiz. Tadqiqot natijalariga ko'ra, innovatsion strategiyalarni amalga oshirish orqali daromadlarni 30% ga oshirish mumkin. Shuningdek, tadbirkorlar yangi mahsulotlar va xizmatlarni ishlab chiqishga qaratilgan investitsiyalarni oshirishga e'tibor qaratishlari kerak. Bu, raqobatbardoshlikni oshirish va bozor talablariga moslashishga yordam beradi.

Ikkinchiidan, kichik biznes sub'ektlari uchun moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish zarur. Olingan ma'lumotlarga asoslanib, xarajatlarni optimallashtirish va daromadlarni oshirish uchun aniq moliyaviy rejalashtirishni amalga oshirish tavsiya etiladi. Buning uchun, tadbirkorlar zamonaviy moliyaviy texnologiyalarni, masalan, moliyaviy dasturlar va onlayn platformalarni qo'llashlari lozim.

Uchinchiidan, davlat organlari va iqtisodiy siyosatchilar uchun tadbirkorlikni rivojlantirishga qaratilgan dasturlarni takomillashtirish muhimdir. Tadqiqot natijalari, davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining samaradorligini oshirish uchun zamonaviy yondashuvlarni joriy etish zarurligini ko'rsatadi. Bu, tadbirkorlik muhitini yaxshilash va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga xizmat qiladi.

Kelajakda tadqiqotlar uchun bir qator istiqbollar mavjud. Birinchiidan, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatida raqamli transformatsiyaning ta'sirini o'rganish zarur. Zamonaviy texnologiyalarni qo'llash orqali tadbirkorlik faoliyatining qanday yangilanishlarini va samaradorligini oshirish mumkinligini aniqlash, kelgusi tadqiqotlar uchun muhim yo'nalish bo'ladi.

Ikkinchidan, iqtisodiy sharoitlar o'zgarishi bilan bog'liq ravishda, tadbirkorlik faoliyatining qanday o'zgarishini va yangi tendensiyalarni aniqlashni o'z ichiga olgan izlanishlar olib borilishi kerak. Bu, tadbirkorlar va siyosatchilar uchun iqtisodiy strategiyalarni shakllantirishda yordam beradi.

Uchinchidan, tadqiqotlar davomida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ijtimoiy jihatlarini o'rganish muhimdir. Tadbirkorlikning ijtimoiy mas'uliyati, mahalliy jamoalar bilan aloqalar va ijtimoiy barqarorlikka ta'siri kabi masalalar, kelgusidagi tadqiqotlar uchun qiziqarli va dolzarb yo'nalishlar hisoblanadi.

Natijada, tadqiqot natijalari amaliyotda qo'llash uchun muhim tavsiyalarni taqdim etadi va kelgusidagi tadqiqotlar uchun yangi istiqbollarni belgilaydi. Bu, o'z navbatida, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda ilmiy va amaliy yondashuvlar o'rtasidagi o'zaro aloqani mustahkamlashga yordam beradi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari, milliy iqtisodiyotda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini boshqarishni rivojlantirish istiqbollarini chuqur tahlil qilishga asoslangan bo'lib, muhim ilmiy va amaliy tavsiyalarni taqdim etdi. Olingan ma'lumotlar, kichik biznesning iqtisodiy ko'rsatkichlarini, innovatsion yondashuvlar va moliyaviy boshqaruv jarayonlarini takomillashtirishga qaratilgan amaliy strategiyalarni ishlab chiqishga yordam berdi.

Birinchidan, tadbirkorlar uchun innovatsion yondashuvlarni joriy etish zarurligi ta'kidlandi. Tadqiqot natijalari, innovatsion strategiyalarni qo'llash orqali daromadlarni 30% ga oshirish imkoniyatini ko'rsatdi. Bu, o'z navbatida, tadbirkorlik faoliyatining samaradorligini oshirishda yangi texnologiyalar va mahsulotlarni ishlab chiqishga qaratilgan investitsiyalarning ahamiyatini yanada oshiradi. Tadqiqot davomida olingan natijalar, tadbirkorlar o'rtasida innovatsiyalarga qiziqishni oshirish va raqobatbardoshlikni ta'minlash uchun zarur bo'lgan sharoitlarni yaratishga yordam beradi.

Ikkinchidan, tadqiqotda kichik biznes sub'ektlarining o'rtacha yillik daromadining 20% ga oshishi, davlat dasturlari va qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining samaradorligini ko'rsatadi. Bu, iqtisodiy siyosatni shakllantirishda va tadbirkorlik muhitini yaxshilashda davlatning rolini belgilaydi. Biroq, tadbirkorlar o'rtasida moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish zarurligi ham o'ta muhimdir. Olingan xarajatlar va daromadlar o'rtasidagi bog'liqlik, tadbirkorlar uchun moliyaviy rejalashtirish jarayonida xarajatlarni optimallashtirish zarurligini anglatadi. Buning uchun zamonaviy moliyaviy texnologiyalarni qo'llash, tadbirkorlarning moliyaviy sharoitlarini yaxshilashga yordam beradi.

Uchinchidan, tadqiqotda olingan korrelyatsion tahlil natijalari tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiy ko'rsatkichlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ko'rsatadi.

Korrelyatsiya koeffitsienti $+0,75$ ga tengligi, daromadlar oshishi bilan xarajatlar ham ortishini anglatadi. Bu, tadbirkorlar uchun boshqaruv strategiyalarini yanada takomillashtirishga qaratilgan muhim tavsiyalarni ishlab chiqish imkoniyatini yaratadi.

Kelajakdagi tadqiqotlar uchun istiqbollar haqida gapirganda, raqamli transformatsiyaning kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatiga ta'sirini o'rganish zarurligi ko'rsatildi. Zamonaviy texnologiyalarni qo'llash, tadbirkorlik faoliyatining yangilanishlari va samaradorligini oshirishga qaratilgan tadqiqotlar, kelgusi izlanishlar uchun muhim yo'nalish bo'ladi. Shuningdek, iqtisodiy sharoitlar o'zgarishi bilan bog'liq tadbirkorlik faoliyatining qanday o'zgarishini va yangi tendensiyalarni aniqlash uchun izlanishlar olib borilishi kerak.

Tadqiqot natijalari, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining ijtimoiy jihatlarini o'rganish muhimligini ham ko'rsatdi. Tadbirkorlikning ijtimoiy mas'uliyati, mahalliy jamoalar bilan aloqalar va ijtimoiy barqarorlikka ta'siri kabi masalalar, kelgusidagi tadqiqotlar uchun qiziqarli va dolzarb yo'nalishlar hisoblanadi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini boshqarishni rivojlantirishda muhim strategiyalarni taklif etadi. Olingan statistik ko'rsatkichlar, tadbirkorlar uchun moliyaviy rejalashtirish va boshqaruv strategiyalarini ishlab chiqishda asos bo'lib xizmat qiladi. Bu esa, o'z navbatida, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va tadbirkorlik muhitini yaxshilashga yordam beradi. Tadqiqot, ilgari o'rganilmagan yangi jihatlarni o'z ichiga olgan holda, tadbirkorlik faoliyatining rivojlanishidagi yangilik darajasini ko'rsatadi va kelajakdagi izlanishlar uchun muhim istiqbollarni belgilaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdurahmonov, A., & Qodirov, R. (2021). Innovatsion texnologiyalar va kichik biznes: O'zbekiston misolida. Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali, 15(3), 45-60.
2. Alimov, A. (2020). O'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning o'rni. Milliy iqtisodiyot, 12(2), 78-83.
3. Askarov, A. (2019). Kichik biznesni rivojlantirishda davlat siyosati. Ijtimoiy-iqtisodiy tadqiqotlar, 8(1), 23-35.
4. Xusanov, D. (2020). Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik: Muammolar va yechimlar. O'zbekiston iqtisodiyoti, 10(4), 12-25.
5. Karimov, N. (2021). Moliyaviy boshqaruv va kichik biznes: O'rganish strategiyalari. Iqtisodiy tahlil jurnali, 14(2), 34-50.
6. Mirzaeva, S., & Rahmonov, T. (2022). Kichik tadbirkorlikda innovatsion yondashuvlar: Asosiy tamoyillar va misollar. O'zbekiston iqtisodiyoti va tadbirkorlik, 6(3), 56-70.
7. Murodov, J. (2019). Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda yangi yondashuvlar. Iqtisodiy rivojlanish va tadqiqotlar, 15(5), 90-102.

8. Nasriddinov, B., & Mamatqulov, R. (2020). Kichik biznesning ijtimoiy mas'uliyati: Muammolar va yechimlar. *Ijtimoiy taraqqiyot jurnali*, 11(3), 45-59.
9. Qodirova, G. (2021). O'zbekiston iqtisodiyotida innovatsiyalar va kichik biznes. *Iqtisodiy tadqiqotlar va innovatsiyalar*, 9(4), 67-79.
10. Sulstonov, O. (2020). Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda raqamli transformatsiya. *Raqamli iqtisodiyot jurnali*, 3(2), 15-30.
11. Tashkent, I. (2021). Innovatsion strategiyalar va kichik biznes: O'zbekiston tajribasi. *Xalqaro iqtisodiy jurnal*, 7(1), 21-36.
12. Usmonov, F. (2019). Kichik biznes va raqobatbardoshlik: Yangi yondashuvlar. *O'zbekiston iqtisodiyoti va bozor tadqiqotlari*, 4(6), 52-66.
13. Xojayev, D. (2020). Kichik biznesda moliyaviy boshqaruv: Muammolar va yechimlar. *Xalqaro moliya va biznes jurnali*, 8(3), 34-48.
14. Yusupov, R. (2021). Kichik biznes va investitsiyalar: O'zbekistonning moliyaviy muhitida. *Iqtisodiy nazorat va rivojlanish*, 5(4), 18-29.
15. Zokirov, A. (2022). Kichik tadbirkorlik va davlat siyosati: O'zbekiston misolida. *Ijtimoiy-iqtisodiy tadqiqotlar jurnali*, 16(2), 60-75.

